ΕΤΟΣ Δ'. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 18 Μαΐου 1914 ΑΡΙΘ. 178.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ Ι'.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΑΙΤΗΜΑ

«Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου»

Ὅταν, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, ἄνθρωπός τις εὐφυής, ἐργατικὸς καὶ δραστήριος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ μὲ πάθος τὴν ἐπιστήμην, ἀπὸ ἀγάπην καὶ μόνην πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ἀληθείας τινος, καὶ ἐπιδιώξῃ ταύτην μετὰ ζήλου καὶ ἀνενδότως, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀποθαρρύνῃ τοῦτον, οὔτε δυσκολίαι, οὔτε βαθεῖαι μελέται, οὔτε ἀποτυχίαι, οὔτε κόποι καὶ μόχθοι, καὶ ἐν τέλει ὑπερνικήσῃ τὰ πάντα καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ καθαρότητι καὶ λάμψει, ἐν πρώτοις ἐπί τινας στιγμὰς μένει κατάπληκτος ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐπιτυχίᾳ, ἔπειτα αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀγάπην, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι κοινωφελὴς δὲν ἡσυχάζει, δὲν ἀναπαύεται, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ ταύτην γνωστὴν καὶ ἀγαπητὴν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

Πῶς τόρα θὰ δυνηθῇ ὁ Χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ὑψίστην εὐτυχίαν νὰ γνωρίζῃ τὸν Θεόν, τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν, τὸ κέντρον καὶ τὴν ἀρχὴν πάσης ἀληθείας, τὴν πηγὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ πάσης μακα-

ριότητητος, πῶς θὰ δυνηθῇ οὗτος ὁ Χριστιανὸς νὰ συγκρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ μὴ σπεύσῃ εἰς τὸ νὰ μεταδώσῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ εὐτυχίαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἤτοι τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ νὰ καταστήσῃ κοινὸν κτῆμα, κοινὴν εὐτυχίαν ὅλων τῶν ἑαυτοῦ ἀδελφῶν, ὅλων τῶν Χριστιανῶν;

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείρως τέλειος· λοιπὸν θὰ δυνηθῶμέν ποτε, ὁσονδήποτε καὶ ἂν προσπαθήσωμεν, νὰ σμικρύνωμεν ἢ νὰ μεγαλύνωμεν τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν καὶ μακαριότητα. Εἶναι ἀληθές, καὶ θὰ ἦναι αἰωνίως ἀληθές, ὅτι ἡ ἐσωτερική, ἡ ἐν τῇ φύσει δηλονότι τοῦ Θεοῦ ἐνυπάρχουσα δόξα καὶ μακαριότης οὔτε νὰ σμικρυνθῶσιν, οὔτε νὰ ἐπαυξηθῶσιν εἶναι ποτὲ δυνατόν· ἀλλ᾿ εἶναι ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ἡ ἐξωτερική, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ Θεοῦ δόξα καὶ μακαριότης δύνανται καὶ νὰ σμικρυνθῶσι καὶ νὰ ἐπαυξηθῶσι διὰ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἑκουσίας ὑπακοῆς ἢ παρακοῆς τῶν ἑαυτοῦ τέκνων, τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πλάστης ἡμῶν, ὁ πατὴρ ἡμῶν· ἔπλασεν ἡμᾶς ἵνα γνωρίσωμεν, ἀγαπήσωμεν καὶ λατρεύσωμεν αὐτόν. Εἶναι τόρα δυνατὸν νὰ μείνῃ ἄτρωτος ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη αὐτοῦ, ὅταν ἐπαναστατῶμεν κατὰ τοῦ θείου αὐτοῦ θελήματος, ὅταν μένωμεν ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν λατρείαν αὐτοῦ; Ὀφείλομεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀγάπην, τὸν σεβασμόν, τὴν ὑποκοήν, τὴν ἀφοσίωσιν, ὁλόκληρον τὴν ἡμετέραν ζωήν. Ὅταν δὲ οὐδὲν τῶν καθηκόντων ἡμῶν ἐκπληρῶμεν δὲν ἐξυβρίζομεν τὴν θείαν δικαιοσύνην, τὴν θείαν μεγαλοπρέπειαν;

Ἡ μόνη ἀσχολία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ ἐκδήλωσις, ἡ ἐξωτερίκευσις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ ὑποταγῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐργάζεσθαι ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος. Καὶ μεθ᾿ ὅλα ταῦτα συμβαίνει τὸ ἑξῆς παράδοξον. Ὅσον ὁ Θεὸς μεριμνᾷ περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπιδαψιλεύει αὐτῷ τὸν πλοῦτον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀγαθωσύνης αὐτοῦ, τόσον ἀφ᾿ ἑτέρου ὁ ἄνθρωπος ἐπιδεικνύει ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ἀχαριστίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν μόνον αὐτοῦ εὐεργέτην καὶ Θεόν!

Ὅσα δὲ ὁ Θεὸς ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὄντως ἀνεκδιήγητα. Ὁ Θεὸς πρὶν ἢ πλάσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐδημιούργησε τὸ ἐνδιαίτημα, τὴν κατοικίαν αὐτοῦ· δημιουργεῖ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς σκορπίζει πᾶν εἶδος ὡραιότητος, ἐν δὲ τοῖς κόλποις αὐτῆς ἐμφυτεύει πάντα τὰ εἴδη τοῦ πλούτου. Εἰς τὴν γῆν ταύτην δίδει ὡς στέγην καὶ ὀροφὴν τὸν οὐρανόν, τὸν ἄπειρον καὶ μεγαλοπρεπῆ τοῦτον θόλον, ὅστις προκαλεῖ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν. Ἐπὶ τοῦ οὐρανίου δὲ τούτου στερεώματος κινοῦνται ἀπειράριθμοι στρατιαὶ οὐρανίων σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκθαμβώνουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, διὰ τῆς λάμψεως, τὴν ὁποίαν ἐξακοντίζουσι, καταπλήσσουσι διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ προκαλοῦσι τὸν ἡμέτερον θαυμασμὸν διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῶν κινήσεων αὐτῶν. Ποῖος ἔμελλε νὰ κατοικήσῃ ἐν τῷ ἐνδιαιτήματι τούτῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Θεὸς ἐπεδαψίλευσε τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα θαυμάσια;

Τὸ ἐνδιαίτημα τοῦτο ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν βασιλέα τῆς κτί-

σεως καὶ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ὄντων. Ὁ Θεὸς εἶδε τὸ ἔργον του τοῦτο καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο *καλὸν λίαν*. Μεθ᾽ ὅλα ταῦτα ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὸ διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ μηδενὸς τίποτε ἄλλο δὲν ἐχρειάσθη εἰμὴ ὀλίγαι μόνον λέξεις· ὁ Θεὸς *εἶπε καὶ ἐγένοντο*. Δὲν συνέβη ὅμως τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν κάτοικον τῆς γῆς, τὸ ἀριστοτέχνημα τοῦτο τῆς θείας πανσοφίας καὶ ἀγαθότητος. Ὁ Θεὸς πρὶν ἢ πλάσῃ τὸν ἄνθρωπον σκέπτεται, ἔπειτα λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς πλάττει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμφυτεύει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Πόσον ὡραῖον ἦτο τὸ πρῶτον τοῦτο τοῦ Θεοῦ τέκνον, καθ᾽ ὃν χρόνον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δημιουργοῦ του! ἦτο ἀληθῶς ἐστεφανωμένον δόξῃ καὶ τιμῇ, ὅλα δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ ἐκοσμοῦντο διὰ τῶν θελγήτρων τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ· ἡ διάνοια αὐτοῦ ἦτο διαυγὴς καὶ καθαρά, οἱ πόδες αὐτοῦ μόλις ἐφήπτοντο τῆς γῆς, ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἐπεκάθητο ἡ μεγαλοπρέπεια, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὅμοιοι πρὸς δύο φωτοβόλους λαμπάδας ἀνυψοῦντο πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡμέραν τινὰ ἔμελλε νὰ κατοικήσῃ.

Πᾶν, ὅπερ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸ ἐδημιούργησε διὰ τὸν ἄνθρωπον· ὁ οὐρανὸς, ἡ γῆ, τὰ ζῶα ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν· πάντα τὰ στοιχεῖα ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὴν γῆν· «Κάθε χρόνον θὰ παράγῃς διὰ τὸν ἄνθρωπον, πᾶν ὅ,τι ἀπαιτοῦσιν αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ. Καὶ πραγματικῶς· ἡ γῆ κατ᾽ ἔτος καλύπτεται ὑπὸ ἀπειρίας ποικιλιῶν προϊόντων αὐτῆς.

Ὁ Θεὸς κυβερνᾷ τὸν κόσμον διὰ τῆς πανσοφίας αὐτοῦ. Ἡ τάξις τὴν ὁποίαν ἅπαξ καθώρισεν ἐν τῷ κόσμῳ μένει πάντοτε ἡ αὐτή· οἱ γενικοὶ νόμοι τοὺς ὁποίους ἔθηκε πρὸς συντήρησιν τῆς τάξεως ἐκπληροῦσιν ἀείποτε ἐπακριβῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τὸν ἑαυτῶν προορισμόν. Ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς δὲν περιορίζεται εἰς τοὺς γενικοὺς τούτους νόμους πρὸς διακυβέρνησιν τῶν τέκνων αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς περιβάλλει τὰ ἑαυτοῦ τέκνα καὶ διὰ τῆς ἰδιαιτέρας πατρικῆς αὐτοῦ προνοίας. Πάντα τὰ ἑαυτοῦ τέκνα προστατεύει μετὰ γνησίας πατρικῆς φιλοστοργίας. Προνοεῖ περὶ πάντων ἐν γένει καὶ ἑνὸς ἑκάστου ἰδίᾳ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν καὶ καθ᾽ ἑκάστην στιγμήν. Ἀπομακρύνει ἀπ᾽ αὐτῶν κινδύνους, προφθάνει εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, καὶ χορηγεῖ αὐτοῖς πᾶν εἶδος βοηθείας καὶ προστασίας. Ὅλα ταῦτα δὲν δεικνύουσι τὴν ἄπειρον παντοδυναμίαν καὶ συγχρόνως τὴν ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον;

Ἰδού, Χριστιανοί μου, τί ὁ Θεὸς ἔπραξε δι᾽ ἡμᾶς προκειμένου περὶ τῆς πλάσεως καὶ περὶ τῆς ἡμῶν προνοίας αὐτοῦ. Ποῖος εἶναι τόρα ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἀναλογιζόμενος ὅλα ταῦτα δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν καμπτόμενον ὑπὸ τὸ βάρος τῶν τοῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν; Ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν αἰσθάνεται τὴν εὐγνωμοσύνην καταπλημμυροῦσαν καὶ ἐκχειλίζουσαν ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ; Ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅστις δύναται νὰ μὴ ἀναβοήσῃ ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει, «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς* » *οὐρανοῖς, Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου;*»

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ΄.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

ΙΔ΄. Ο ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΟΦΕΙΛΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΧΗ ΜΕΓΑΛΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΣΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΔΟΣΙΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

« Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε » καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεών » εἰσιν ὑποτυπώσεις». (1 καν. Ζ΄ Οἰκουμ. Συν.)

Αἰδεσιμώτατοι πρεσβύτεροι —Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν δὲν ἔχουν, ὑποθέτω, πλησίον των τὸ Πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ὁποίου τοὺς ἱεροὺς Κανόνας νὰ ἀναγινώσκουν, καθὼς ὀφείλουν, καθημερινῶς. Οἱ νεώτεροι ἱερεῖς ἀμφιβάλλω ἄν, ὁσάκις συναντῶνται μὲ τοὺς λογιωτέρους καὶ μὲ τοὺς ἐμπειροτέρους ἐκ τῶν συναδέλφων αὐτῶν, τοὺς συμβουλεύωνται εἰς ὅ,τι ἔχουν ἀπορίαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερατικῶν των καθηκόντων. Ὀλίγοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ ἀναφερόμενοι πρὸς τοὺς οἰκείους Ἐπισκόπους ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ζητήσουν καὶ λάβουν παρ᾽ αὐτῶν ὁδηγίας εἰς ἑκάστην περίστασιν. Τοιουτοτρόπως δὲ τί παθαίνουν πολλοὶ ἀπὸ σᾶς; Περιέρχονται εἰς δύσκολον θέσιν μὲ τὸ νὰ μὴ γνωρίζουν ἀκριβῶς πῶς ὀφείλουν νὰ ἐνεργήσουν εἴς τινας περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ εὐθύνη ἐξ ὁλοκλήρου σᾶς βαρύνει τοὺς ἰδίους. Διὰ τοῦτο δὲν ἐθεώρησα περιττὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ ἀπευθύνω τὸν παρόντα λόγον ἰδιαιτέρως πρὸς τοὺς αἰδεσιμωτάτους πρεσβυτέρους καὶ ἱερομονάχους, γνωρίζων εἰς αὐτοὺς πῶς ὀφείλουν κατὰ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν Κανόνων νὰ προσέχουν εἰς τὴν τέλεσιν καὶ μετάδοσιν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἁγίου Ἄρτου. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ φανῇ πάλιν ὡς διὰ νέων παραδειγμάτων πόσον ὠφέλιμος εἶναι διὰ τοὺς ἱερωμένους ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ σπουδὴ τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων. «Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε » καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεών εἰσιν ὑποτυπώσεις».

Κοινὴ ἦτο ἀνέκαθεν εἰς ὅλας τὰς ἀρχαίας κατὰ τόπους Ἐκκλησίας ἡ

θεόσδοτος τάξις, ἵνα, κατὰ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, ὁμοῦ μὲ τὸν οἶνον, ὡς αἷμα Χριστοῦ, ἀναμιγνύηται καὶ ὕδωρ θερμὸν πρὸς παράστασιν τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος, τῶν ἐκχυθέντων ἐκ τῆς τιμίας πλευρᾶς τοῦ Λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Πρὸς διατήρησιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἡ ἐν Καρθαγένῃ Τοπικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ 44 αὐτῆς κανόνος ἀπηγόρευσε τὴν προσφορὰν παντὸς ἄλλου πλὴν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, ἀναμεμιγμένου μὲ ὕδωρ. «Ἤρεσε, λέγει, ἵνα ἐν τοῖς Ἁγίοις (Μυστηρίοις) μηδὲν πλέον τοῦ σώμα- » τος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος » παρέδωκε, τουτέστιν, ἄρτου καὶ οἴνου, ὕδατι μεμιγμένου». Ἐπειδὴ ὅμως βραδύτερον εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ τελῆται ἡ ἀναίμακτος θυσία μὲ οἶνον μόνον ἄνευ ἀναμίξεως αὐτοῦ μὲ ὕδωρ, ἡ Ἕκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπανέλαβε τὴν διάταξιν τῆς ἐν Καρθαγένῃ Τοπικῆς Συνόδου, καὶ ἀπειλεῖ καθαίρεσιν εἰς τὸν παραβάτην αὐτῆς. «Κατὰ πάσας, λέγει, Ἐκκλησίας, ἔνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες » ἐξέλαμψαν, ἡ θεόσδοτος αὕτη τάξις κρατεῖ». Διότι καὶ ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος καὶ πρῶτος ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, καὶ ὁ Βασίλειος, ὁ ἐπίσκοπος τῶν Καισαρέων, καὶ ὁ θεοφόρος τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οἵτινες ἐγγράφως παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρέδωκαν νὰ τελειοῦται τὸ ἱερὸν Ποτήριον ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ μὲ ἄρτον καὶ μὲ οἶνον «ὕδατι μεμιγμένον». «Εἴ τις οὖν Ἐπίσκοπος», πρεσβύτερος, μὴ » κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τάξιν ποιεῖ, καὶ ὕδωρ » οἴνῳ μιγνύς, οὕτω τὴν ἄχραντον προσάγοι θυσίαν, καθαιρείσθω».

Καὶ ταῦτα μὲν ρητῶς νομοθετοῦσιν αἱ Τοπικαὶ καὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ διδάσκουσιν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅτι πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ θαύματος τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν δέον νὰ γίνεται εἰς τὸ ἱερὸν Ποτήριον ἡ ἕνωσις τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος. Πρὸς παράστασιν δὲ τοῦ ὅτι τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου θερμὰ καὶ ζωντανά, καθιερώθη ἀνέκαθεν, ὥστε τὸ ὕδωρ τὸ προωρισμένον διὰ τὴν μετὰ τοῦ αἵματος ἕνωσιν νὰ εἶναι ὄχι ψυχρόν, οὔτε ἁπλῶς χλιαρόν, ἀλλὰ θερμόν, βραστόν, ζέον, ὅπως καὶ λέγεται τοῦτο, δυνάμενον νὰ μεταδίδῃ τὴν θερμότητα εἰς ὅλην τὴν ἁγίαν ἕνωσιν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἱερὸν ποτήριον. Τοιουτοτρόπως ἀναμιμνήσκονται οἱ μεταλαμβάνοντες, ὅτι κοινωνοῦσι τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου οὕτω θερμῶν, καθὼς ἔρρευσαν ἀπὸ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Γερμανὸς ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ἀνέβλυσαν ἀπὸ τὴν θείαν πλευρὰν ἀμφότερα, τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, πλήρη θερμότητος, οὕτω λοιπὸν καὶ τὸ ὕδωρ θερμότατον ἐν καιρῷ τῆς Μεταλήψεως ἐμβαλλόμενον εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον ἀναπληροῖ τέλειον τὸν τύπον τοῦ Μυστηρίου, οἱ δὲ μεταλαμβάνοντες τῆς θηλῆς τοῦ Ποτηρίου, διατίθενται ὡς ἐὰν ψαύουν αὐτὴν τὴν ζωοπάροχον πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ. Βάλλεται δὲ τὸ ζέον, λέγει καὶ εἷς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑρμηνευτῶν τῶν κανόνων, εἰς πληροφορίαν τοῦ ὅτι εἶναι ζωοποιὰ τὰ ἐκ τῆς ἁγίας πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ρεύσαντα αἷμα καὶ ὕδωρ, καὶ ὄχι νεκρά· ὅτι τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος καὶ ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται· διότι ἐνῷ δὲν

εἶναι φυσικὸν νὰ ἐκρέῃ ζέον αἷμα ἀπὸ νεκρὸν σῶμα, ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου καὶ μετὰ θάνατον ἀνεπήδησαν ζέοντα τὸ αἷμα καὶ ὕδωρ, «ὡς ἐκ »ζωοποιοῦ σώματος ζωοποιά». Διατί δὲ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τῶν Τιμίων δώρων, καὶ ὄχι πρὸ αὐτοῦ, βάλλεται τὸ ζέον εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον; Διότι ἐὰν τοῦτο ἐβάλλετο κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ Προθέσει, μέχρι τῆς μεταλήψεως τῶν Ἁγίων Μυστηρίων θὰ ἐψυχραίνετο πάλιν. «διὰ γοῦν τὴν αἰτίαν ταύτην βάλλεται τὸ Ζέον ἐν τῷ Ἁγίῳ Ποτηρίῳ » μετὰ τὴν Ὕψωσιν, καὶ μεταλαμβάνουσιν αὐτοῦ οἱ πιστοὶ ὡς ζωοποιοῦ». Ἐὰν δὲ κρίνωμεν ἀπὸ τὰς λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ διάκονος συνοδεύει τὴν ἔγχυσιν τοῦ Ζέου εἰς τὸ Ποτήριον, ἡ Ἐκκλησία ἀποδίδει εἰς αὐτὸ τὴν ἑξῆς ἔννοιαν· ὅτι δηλαδὴ ἐνθυμίζει ἀφ' ἑνὸς τὴν θερμότητα τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος τῶν ἐκχυθέντων ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ συμβολίζει τὴν θερμὴν πίστιν, μετὰ τῆς ὁποίας ὀφείλουν οἱ Χριστιανοὶ νὰ μεταλαμβάνωσι τῶν Τιμίων Δώρων. «Ζέσις, λέγει, πίστεως, πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν».

Ἀπ' ἐδῶ λοιπὸν γίνεται φανερὸν πόσον ζημιόνεται ἡ συμβολικὴ ἔννοια, ὅταν τὸ Ζέον δὲν εἶναι πράγματι ζέον, βραστόν, κοχλάζον, θερμότατον, ἀλλὰ βάλλεται εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον, ἐνῷ ἀκόμη εἶναι ψυχρὸν ἢ μόλις χλιαρόν, ὅπως δυστυχῶς τὸ μεταχειρίζονται πολλάκις πολλοὶ ἀμαθεῖς ἢ ἀπρόσεκτοι ἱερεῖς, μὴ συλλογιζόμενοι, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἁμαρτάνουσι, καὶ περιπίπτουν, ἔστω καὶ ἀκουσίως των εἰς τὴν σφαλερὰν ἕξιν τῶν Λατίνων, οἵτινες τί ἔπραξαν; Κατήργησαν καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν, καὶ μεταχειρίζονται εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν ψυχρὸν ὕδωρ. Ἡ εὐλάβεια λοιπὸν τῶν ἡμετέρων ἱερέων ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους των προσοχὴν εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα ὡς πρὸς τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ διὰ τὴν θείαν Ἱερουργίαν· πρῶτον τὸ ὕδωρ τῆς πρώτης ἐν τῇ Προθέσει ἑνώσεως νὰ μὴ εἶναι πολύ, δεύτερον δὲ τὸ Ζέον κατόπιν νὰ εἶναι πολὺ θερμόν· μὲ τὴν ὀλιγότητα τοῦ πρώτου, τοῦ ψυχροῦ νεροῦ, καὶ μὲ τὴν πολλὴν θερμότητα τοῦ Ζέου, ἐξ ἑνὸς μὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ θέρμανσις τοῦ ὅλου Ποτηρίου, ἐξ ἑτέρου δὲ παράγεται ἡ κατάλληλος μίξις τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος. Θὰ κλείσω τὴν παράγραφον ταύτην μὲ τὸν 13 κανόνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ. «Δὲν πρέπει, λέγει, χωρὶς θερ- » μόν, ἤτοι ζέον, νὰ λειτουργήσῃ ὁ ἱερεύς».

Προσοχὴ ἐπίσης χρειάζεται ἐκ μέρους τοῦ ἱερέως, ὥστε ὅταν μεταλαβάνῃ τοὺς Χριστιανούς, νὰ μεταδίδῃ εἰς αὐτοὺς ὄχι ἐκ τῶν μερίδων τῶν Ἁγίων, ἢ τῆς Θεοτόκου, ἢ τῶν ζώντων καὶ νεκρῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἁγίου Ἄρτου, τοῦ Ἀμνοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου διὰ τῆς λαβίδος λαμβάνονται οἱ μεταδιδόμενοι εἰς τοὺς κοινωνοῦντας μαργαρῖται. Ἐὰν δὲ οἱ προτιθέμενοι νὰ κοινωνήσουν εἶναι πολλοί, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν Μεγάλην Πέμπτην, τὸ Μέγα Σάββατον, τὸ Πάσχα καὶ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας κλπ., σκόπιμον εἶναι ὁ ἱερεὺς νὰ πράττῃ τὸ ἑξῆς. Δὲν βάλλει τὰς μερίδας τῶν Ἁγίων, τῆς Θεοτόκου, τῶν ζώντων καὶ τῶν κεκοιμημένων εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον, κατὰ τὴν συνήθη ὥραν· ἀλλὰ πρῶτον μεταδίδει εἰς τὸν λαὸν ἐκ τοῦ Ἁγίου Ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, καὶ ἔπειτα εἰσάγει αὐτὰς ἐντὸς τοῦ Ποτηρίου. Ἐὰν δὲν ἤθελε ληφθῆ ἡ ἀπαιτουμένη πρόνοια εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, θὰ ἠδύνατο νὰ συμβῇ

τὸ ἑξῆς. Οἱ Χριστιανοὶ δηλαδὴ νὰ μεταδυθοῦν μόνον ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὄχι δὲ ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ ὁποίου προσεφέρθη εἰς αὐτοὺς τεμάχιον ἐκ τῶν ἄλλων μερίδων. Ἡ δὲ Κοινωνία αὕτη ἐκ μόνου τοῦ σώματος, ἔστω καὶ ἀκουσίως γινομένη ὑπὸ τὸ ἓν εἶδος, θὰ ἦτο πάλιν τρόπον τινὰ λατινικὴ καινοτομία· καθότι παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ἡ Μετάληψις τῶν λαϊκῶν γίνεται ὑπὸ τὸ εἶδος μόνον τοῦ Ἁγίου Ἄρτου, τὸν δὲ Ἅγιον Οἶνον φυλάττουν οἱ Κληρικοὶ διὰ τοὺς ἑαυτούς των καὶ μόνον. Ἡ μονομερὴς αὕτη Κοινωνία θὰ ἦτο ἐναντίον τοῦ 28 κανόνος τῆς ἕκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ Σύνοδος αὕτη μαθοῦσα ὅτι εἰς διαφόρους τοπικὰς Ἐκκλησίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατά τι ἐπικρατῆσαν ἔθος, οἱ λειτουργοὶ συνήνουν μὲ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν σταφυλήν, καὶ τοιουτοτρόπως μετέδιδαν εἰς τὸν λαὸν καὶ τὰ δύο ὁμοῦ, διέταξε διὰ τοῦ προαναφερθέντος κανόνος αὐτῆς, «ὥστε μηκέτι τοῦτό τινα τῶν ἱερωμένων ποιεῖν, » ἀλλ' εἰς ζωοποίησιν, καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν τῷ λαῷ τῆς προσφορᾶς » μόνης μεταδιδόναι». Εἰς ζωοποίησιν, λέγει, καὶ πρὸς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δέον νὰ μεταδίδεται εἰς τὸν λαὸν μόνη ἡ προσφορά, ἡ Ἁγία δηλονότι Κοινωνία, ὁποία εἶναι ὄχι ἡ σταφυλὴ ἐκεῖ, αἱ τῶν Ἁγίων καὶ αἱ ἄλλαι μερίδες ἐδῶ εἰς τὴν ἰδικήν μας περίπτωσιν, ἀλλ' ὁ Ἅγιος Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος.

Ἀλλ' ἐνίοτε εἶναι δυνατὸν νὰ προσκληθῇ ὁ ἱερεὺς νὰ μεταλάβῃ Χριστιανόν τινα, πάσχοντα ἐκ δεινῆς νόσου, τοιαύτης ἡ ὁποία εἶναι μεταδοτική, ἤτοι πανώλης, χολέρα, φθίσις κλπ. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν τί ὀφείλει οὗτος νὰ πράξῃ; Νὰ ἀρνηθῇ; Ὄχι βεβαίως. Τίνας δὲ προφυλάξεις δύναται νὰ λάβῃ κατὰ τὴν μετάδοσιν τῆς Ἁγίας Κοινωνίας πρὸς τοιούτους ἀσθενεῖς, ἄνευ φόβου μεταδόσεως εἰς ἄλλους τῶν κολλητικῶν νόσων; Τινὲς τῶν ἱερέων φαίνεται ὅτι ἄλλοτε ἐν καιρῷ πανώλους μετελάμβανον τοὺς πάσχοντας, εἰσάγοντες τὸν Ἅγιον Ἄρτον ἐντὸς σταφίδων. Ἀλλὰ τοῦτο θεωρεῖται ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν ἑρμηνευτῶν τοῦ Πηδαλίου, ὅτι ἀντίκειται εἰς τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα κανόνα τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν ἀπαγορεύοντα τὴν χρῆσιν τῆς σταφυλῆς· ἀντὶ δὲ τοῦ τρόπου τούτου, συνιστοῦν τὸ ἑξῆς· νὰ βληθῇ ὁ Ἅγιος Ἄρτος εἴς τι ἱερὸν σκεῦος καὶ ἐκεῖθεν διὰ λαβῖδος νὰ μεταδίδωνται οἱ ἀσθενεῖς. Κατόπιν δὲ τῆς Κοινωνίας τὸ ἱερὸν δοχεῖον μετὰ τῆς λαβίδος νὰ εἰσάγωνται ἐντὸς οἴνου δυνατοῦ, καὶ ὁ οἶνος οὗτος νὰ ῥίπτεται εἰς τὸ χωνευτήριον.

Ἄλλοτε οἱ Χριστιανοί, καθὼς ἦσαν πολὺ εὐλαβέστεροι ἐν γένει, ἦσαν καὶ πολὺ προσεκτικώτεροι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς προσελεύσεως αὐτῶν εἰς τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν. Ἦτο ὡρισμένη ἡ σειρά, κατὰ τὴν ὁποίαν ὤφειλαν νὰ προσέρχωνται διὰ νὰ μεταλάβουν· προηγεῖτο ὁ Ἐπίσκοπος, ἔπειτα ἤρχοντο οἱ πρεσβύτεροι, οἱ διάκονοι, οἱ ὑποδιάκονοι, οἱ ἀναγνῶσται, οἱ ψάλται, οἱ ἀσκηταί, καὶ μεταξὺ τῶν γυναικῶν αἱ διακόνισσαι, αἱ παρθένοι, αἱ χῆραι· κατόπιν τὰ παιδία, «καὶ τότε, ὡς ἀναφέρουν αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων, πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τάξιν μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας » ἄνευ θορύβου μεταλαμβανέτω, ὡς βασιλέως σώματι προσερχόμενος». Μὲ εὐλάβειαν, λέγει, καὶ πολὺν σεβασμὸν καὶ μὲ ἄκραν ἡσυχίαν πρέπει νὰ προσέρχεται ὁ λαὸς πρὸ τῆς ἁγίας Πύλης, ὅταν πρόκειται νὰ μεταλάβῃ,

συλλογιζόμενος ὅτι ἔρχεται νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ὑποδεχθῇ ἐν ἑαυτῷ τὸ σῶμα τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων, τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Θείου ἡμῶν Διδασκάλου καὶ Λυτρωτοῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ἀλλ' εἶναι γνωστὸν μὲ πόσον θόρυβον, μὲ πόσας φωνάς, μὲ πόσην ἀταξίαν, μὲ πόσους διαγκωνισμούς, μὲ πόσην τέλος ἀνευλάβειαν δυστυχῶς προσέρχονται σήμερον οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν. Εἶναι φανερόν, ὅτι ἀπέναντι τοιαύτης καταστάσεως ὁ ἱερεὺς ὀφείλει ἅπαξ καὶ πολλάκις νὰ διδάξῃ τοὺς ἐνορίτας αὐτοῦ τὸν εὐλαβῆ καὶ εὔσχημον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον χρεωστοῦν οἱ Χριστιανοὶ νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν, ἐνθυμίζων εἰς αὐτοὺς τὴν παραγγελίαν τοῦ Παύλου, «πάντα εὐσχη» μόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω»· ὀφείλει προσέτι ὁ ἱερεὺς νὰ λάβῃ ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, τοποθετῶν πάντοτε πρὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ἓν ξύλινον ἡμικύκλιον, τὸ ὁποῖον νὰ κρατῇ τοὺς πρὸ αὐτοῦ συνωθουμένους εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ ποτηρίου. Ἀλλ' ἐὰν παρ' ὅλας τὰς ἀναγκαίας ταύτας προφυλάξεις συμβῇ, ὃ μὴ γένοιτο! δυστύχημά τι εἰς τὸν ἱερέα, καὶ χυθοῦν σταγόνες τινὲς τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου ἢ κατὰ μεγαλυτέραν ποσότητα, ἐν τοιαύτῃ λυπηρᾷ περιπτώσει τί ὀφείλει νὰ πράξῃ ὁ ἱερεύς; Ἕνεκα τῆς εὐλαβείας καὶ προσοχῆς τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔλαβαν φαίνεται ἀφορμὴν ἐξ ἀνυπάρκτου δυστυχήματος νὰ ὑποδείξουν εἴτε κατ' ἰδίαν εἴτε ἐπὶ Συνόδου τί τὸ πρακτέον εἰς τὴν περίστασιν τῆς ἐκχύσεως τῶν Ἁγίων. Ἀλλ' ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, ἀρχιερεὺς εὐλαβέστατος καὶ σοφώτατος, ἔχων, ὡς φαίνεται, ὑπ' ὄψει πολλὰ τῆς ἐποχῆς του παραδείγματα, ἔγραψε μίαν ἰδιαιτέραν πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς διακόνους διδασκαλίαν «περὶ τοῦ πῶς διορθοῦν τὰ ἐν τῇ » ἱερᾷ Μυσταγωγίᾳ ἐξ ἀπροσεξίας συμβαίνοντα». Εἰς τὴν διδασκαλίαν του δὲ ταύτην ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος δίδει λεπτομερεῖς ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου εἰς πᾶν ἐνδεχόμενον λυπηρὸν συμβεβηκὸς ἐν τῇ Θείᾳ Μυσταγωγίᾳ. Ἵνα δὲ ἡμεῖς μὲ ὀλίγας λέξεις ἐκφρασθῶμεν περὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος, ἡ εὐλαβὴς παράδοσις συνιστᾷ τὴν ἑξῆς ὁδηγίαν· ἐφ' ὅσον δηλαδὴ εἶναι ὕφασμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔπεσαν τυχὸν αἱ σταγόνες τῶν Ἁγίων, ἀποκόπτεται τοῦτο, ἔπειτα καίεται καὶ τὸ ὑπόλειμμα τῆς καύσεως ρίπτεται εἰς τὸ χωνευτήριον ἢ καλύπτεται ὑπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, εἰς μέρος τὸ ὁποῖον δὲν πατεῖται· ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ ἀντικειμένου ἢ μέρους, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἀνακοπῇ, ἢ νὰ καῇ, ἢ νὰ μετακινηθῇ, δέον τότε νὰ γίνῃ μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἀπόξυσις ἢ πλύσις τοῦ μέρους ἢ περισυλλογὴ τοῦ χώματος, καὶ τὸ χῶμα τοῦτο ἢ τὸ ἀπόξυσμα ἢ τὸ ἔκπλυμα ἐκεῖνο νὰ ἀπορρίπτεται εἰς τὸ χωνευτήριον πάλιν, ἢ νὰ παραχώνεται εἰς τὴν Ἁγ. Τράπεζαν, ἢ νὰ μεταφέρεται εἰς τὸν ποταμὸν ἢ εἰς τὴν θάλασσαν, ἂν αὐτὴ ἢ ἐκεῖνος εὑρίσκεται πλησίον. Ὁ δὲ ἱερεύς, ὁ ἐκχύσας τὰ Ἅγια ἐξ ἀπροσεξίας ἰδικῆς του ἢ καὶ ἐξ ὑπαιτιότητος τῶν κοινωνούντων, ἐξομολογεῖται τὸ ἁμάρτημά του εἰς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, ἵνα δεχθῇ παρ' αὐτοῦ τὸ προσῆκον ἐπιτίμιον ἢ τὴν ἀναγκαίαν νουθεσίαν.

Ἀλλ' εὔχομαι ὁλοψύχως αἰδεσιμώτατοι πρεσβύτεροι, νὰ μὴ εὑρεθῇ ποτὲ κἀνείς σας πρὸ τοιαύτης λυπηρᾶς ἀπόψεως ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν λειτουργικῶν σας καθηκόντων.